

Братасюк О. Б.

*кандидат юридичних наук, доцент,
дослідник Оснабрюцького Університету (Німеччина)
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Західноукраїнський національний університет*

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У юридичній літературі категорії права на приватне життя та на його недоторканість приділяється велика увага, що підтверджується значною кількістю наукових досліджень. Насамперед це зумовлено бажанням України увійти в єдиний європейський правовий простір і необхідністю адаптації національного законодавства, що має теоретичну та практичну цінність, впливаючи на розвиток права в реальності. Використання зарубіжного досвіду, зокрема німецького, дасть можливість впровадити вже діючі практики та наблизить до правової визначеності та європейських стандартів захисту прав людини.

Захист прав людини на невтручання у приватне життя віднесено в Німеччині до сфери адміністративного права. Норми адміністративного права, наприклад, у сфері соціального страхування (Закон про соціальний кодекс) або про захист прав приватного життя у Федеральному законі про посвідчення особи (ст. 3) і т.д., доповнюються положеннями кримінального законодавства (Кримінального кодексу (Уложення) Федеративної Республіки Німеччина - Deutsches Strafgesetzbuch (StGB)), що передбачають кримінальне покарання за порушення прав громадян на таємницю приватного життя.

В даний час уряд-розробник вносить зміни до закону, щоб привести його у відповідність до стандартів ЄС. Розділи VI та VII Загального регламенту захисту даних (GDPR) визначають коло повноважень, установу, відповідальність, співпрацю та незалежність наглядового органу. Місцева юрисдикція залежить від місцезнаходження недержавного органу. Майже в усіх федеральних землях обов'язки були консолідовані таким чином, що державні службовці із захисту даних відповідають за публічну та непублічну сферу [3].

Незалежні органи захисту даних федерального уряду та урядів штатів збираються двічі на рік на конференцію із захисту даних (DSK) і після попередньої роботи численних робочих груп ухвалюють узгоджені резолюції, рекомендації, стандартизації та заяви [4].

Офіс Державного уповноваженого із захисту даних і свободи інформації Баден-Вюртемберг (LfDI) [6] є незалежним вищим державним органом, який підпорядковується лише закону та відповідає за захист даних і свободу інформації. Офіс Державного уповноваженого контролює дотримання правил захисту даних у державних і недержавних органах. Надає

консультації, інформує та роз'яснює питання захисту даних та допомагає громадянам реалізувати свої права [7].

Оскільки Німеччина є федеральною землею, захист даних також є головною турботою федеральних земель. Тут уповноважений із захисту публічних даних відповідає за реалізацію та захист персональних даних.

На федеральному рівні також є федеральний уповноважений, відповідальний за захист даних і свободу інформації. У свою чергу, організації телерадіомовлення та релігійні організації мають власні наглядові органи. Кожна федеральна земля має Офіс федерального уповноваженого із захисту даних. У більшості випадків ця особа відповідає за публічну та непублічну сфери, а саме органи влади та державні компанії, а також приватні компанії, клуби, асоціації та політичні партії [7].

Єдиним винятком є Баварія: тут державний уповноважений із захисту даних відповідає виключно за захист даних у державному секторі. Державний наглядовий офіс захисту даних в Ансбаху відповідає за питання, які не є публічним надбанням.

Федеральний уповноважений із захисту даних і свободи інформації (BfDI) відповідає за всі федеральні агентства. Компанії телекомунікаційного та поштового секторів також підпорядковані йому.

Федеральний уповноважений із захисту даних і 17 державних органів разом утворюють Конференцію незалежних федеральних і державних органів із захисту даних, як зазначає П. Діаз (*Diaz, P. (2022)*) забезпечує взаємну координацію. [1, с.17]. Таким чином, відповідальність несуть окремі державні органи із захисту даних федеральних земель – у випадку Баварії, на думку М. Хартлеу (*Gefenas, E., Lekstutiene, J., Lukaseviciene, V., Hartlev, M., Mourby, M., and Cathaoir, K. Ó. (2021)*), це державний наглядовий орган із захисту даних [2].

Для громадських мовників є спеціаліст із захисту даних мовлення. У Німеччині немає центрального органу захисту даних телемовлення, але є кілька регіональних органів. Територія також має федеративний устрій. Однак у деяких випадках обов'язки спеціаліста із захисту даних трансляції поєднуються таким чином, що один спеціаліст із захисту даних трансляції відповідає за кількох мовників. У Німеччині Церква Христа також має окремий орган із захисту даних. У протестантів і католиків різні правила щодо захисту даних.

Це чітко свідчить про те, що структура уповноваженого із захисту даних у Німеччині набагато складніша, ніж в інших країнах, де зазвичай існує лише один наглядовий орган. Це в основному з історичних причин. Національний спеціаліст із захисту даних також тлумачить національні правила та закони. Таким чином, державні службовці із захисту даних знають національні правила та можуть відповідно реагувати.

GDPR передбачає, що органи захисту даних мають бути незалежними. Держави-члени повинні забезпечити це, як і кожен національний орган із захисту даних. Багато органів влади в Німеччині посилаються на цю незалежність, а це означає, що публічні посадові особи із захисту даних можуть мати різні погляди на тлумачення закону, особливо GDPR [5, с. 23].

Однак через федеральну систему Німеччини GDPR може тлумачитися по-різному в різних федеральних землях. Це фактично суперечить ідеї всебічної гармонізації GDPR і може ускладнити ситуацію для компаній, які працюють у кількох федеральних землях Німеччини та кількох країнах-членах ЄС. У таких випадках регулятори можуть не погоджуватися, але в кінцевому підсумку рішення про застосування закону приймає Європейський суд. Фізичні особи та компанії можуть звернутися до регулятора із захисту даних.

На сьогодні в Україні питання захисту персональних даних регулюється Законом України "Про захист персональних даних", який діє з 2011 року [8]. Для реалізації його завдань у 2012 році було створено спеціальний орган - Державну службу України з питань захисту персональних даних. Однак через два роки вона була ліквідована, а відповідальність за захист персональних даних була покладена на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та суди. Незважаючи на повномасштабну війну з росією, Україна робить певні кроки в напрямку вдосконалення законодавства та системи захисту персональних даних. Зокрема планується створення нового державного органу, який буде незалежним та професійним у своїй діяльності. Наразі компанії в Україні майже не взаємодіють з наглядовим органом у сфері захисту персональних даних. Очікується, що новостворена установа буде проактивною та співпрацюватиме з компаніями (наприклад, проводитиме "попередні консультації", відповідно до яких компанії, оцінивши вплив обробки персональних даних, зможуть звернутися за порадою або висновком щодо того, чи є така обробка правильною та чи є вжиті або заплановані заходи достатніми для належного здійснення такої обробки).

Підводячи підсумок, варто зазначити, що система федеральних органів із захисту даних у Німеччині складніша, ніж в інших країнах ЄС. На практиці це іноді створює проблеми та опосередковано стає конкурентним недоліком для німецьких компаній. Хоча запровадження GDPR допомогло гармонізувати правила захисту даних у країнах-членах, у Німеччині все ще існують регіональні відмінності. Іноді це також корисно, оскільки дозволяє федеральним землям діяти швидше, як це було під час кризи COVID-19.

Тим не менш, різноманітні інструменти забезпечують кращу координацію між уповноваженими із захисту даних окремих федеральних земель на національному рівні, а також між органами влади в різних державах-членах ЄС на європейському рівні порівняно з часом до набрання чинності GDPR у травні 2018 року.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Diaz, P. (2022). Data protection: legal considerations for research in Switzerland. FORS Guide No. 17, Version 1.0. Lausanne: Swiss Centre of Expertise in the Social Sciences FORS. doi:10.24449/FG-2022-00017
2. Gefenas, E., Lekstutiene, J., Lukaseviciene, V., Hartlev, M., Mourby, M., and Cathaoir, K. Ó. (2021). Controversies between Regulations of Research Ethics and protection of Personal Data: Informed Consent at a Cross-Road. Med. Health Care Philos. doi:10.1007/s11019-021-10060-1

3. Judgment of the European Court of Justice in case Flaminio Costa v. E.N.E.L. of 15 July 1964, court case No. 6/64. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>. (date of application 30.03.2023)
4. Kruegel, S. (2019). The informed consent as legal and ethical basis of research data production. FORS Guide No. 05, Version 1.0. Lausanne: Swiss Centre of Expertise in the Social Sciences FORS. URL: <https://forscenter.ch/fors-guides/fg-2019-00005/> (date of application 30.03.2023)
5. Maritsch, F., Cil, I., McKinnon, C. et al. Data privacy protection in scientific publications: process implementation at a pharmaceutical company. BMC Med Ethics 23, 65 (2022). URL: <https://doi.org/10.1186/s12910-022-00804-w> (date of application 30.03.2023)
6. Oleksandr O Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R Shevchuk, Yevgen V Kotukh, Valentyna Yu Radich Public value management and new public governance as modern approaches to the development of public administration Revista San Gregorio T. 1, № 42
7. Kühling, Jürgen/Martini, Mario et al., Die Datenschutz-Grundverordnung und das nationale Recht, Münster 2016.
8. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#n23> (дата звернення 01.04.2023)

УДК 347

Бус К. І.

*аспірант третього року навчання
кафедри цивільного права і процесу,
юридичний факультет,
Західноукраїнський національний
університет*

МІСЦЕ КОНВАЛІДАЦІЇ НЕДІЙСНИХ ПРАВОЧИНІВ У «ПЕРЕХІДНІЙ ЮСТИЦІЇ»

Ставлячи на перше місце права та інтереси людини та громадянина у співвідношенні до питань національної безпеки в умовах війни, прерогативою демократичної, правової та суверенної держави є розроблення механізмів захисту та забезпечення належного існування, в тому числі, приватно-правових відносин, урегульованих у відповідності до вимог чинного законодавства України.

Наведеному твердженню кореспондують положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану», прийнятого 12.05.2015 р. за №389-УІІ, у відповідності до якого на органи державної виконавчої влади покладено обов'язок, серед іншого, щодо забезпечення дії Конституції України та законів України, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [1].